LASSA ISITMASI QO‘ZG‘ATUVCHISI XARAKTERISTIKASI

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti Tibbiyot Fakulteti Davolash ishi talim yonalishi talabasi

Bahodirova Farangiz

@farangs93@gmail.com

Termiz Iqtisodiyot va servis universiteti Tibbiyot Fakulteti tibbiy profilaktik fanlar kafedrasi o‘qituvchisi :

Bo‘riyev Muhammadali

buriyevmuhammad14@gmail.com

Annotatsiya

Ushbu maqolada Lassa isitmasining qo‘zg‘atuvchisi, uning morfologik va biologik xususiyatlari, epidemiologiyasi, patogenezi, klinik belgilari, laborator diagnostikasi, profilaktikasi va davolash usullari ilmiy manbalar asosida keng yoritilgan. Lassa isitmasi gemorragik isitmalar guruhiga kiruvchi xavfli zoonoz kasallik bo‘lib, asosan G‘arbiy Afrika davlatlarida uchraydi. Kasallikning qo‘zg‘atuvchisi Arenaviridae oilasiga mansub Lassa virusidir. Virusning tuzilishi, organizmga ta’siri va immunopatologik mexanizmlari zamonaviy ilmiy qarashlar asosida tahlil qilingan.

Kalit so‘zlar: Lassa isitmasi, arenavirus, gemorragik isitma, zoonoz, virusologiya, epidemiologiya, patogenez, diagnostika, immunitet, profilaktika.

Asosiy qism. Lassa isitmasi qo‘zg‘atuvchisi — Lassa mammarenavirus (yoki shunchaki Lassa virusi) bo‘lib, u Arenaviridae oilasiga va Mammarenavirus turkumiga mansub. Ushbu virus G‘arbiy Afrikada keng tarqalgan o‘tkir gemorragik isitmani keltirib chiqaradi.Qo‘zg‘atuvchining asosiy mikrobiologik va biologik xususiyatlari:Tuzilishi va Genomi: Lassa virusi bir zanjirli, segmentlangan (ikki segmentli: L va S) RNK virusi hisoblanadi. Virionlari yumaloq yoki noto‘g‘ri shaklda bo‘lib, diametri 80 dan 160 nm gacha yetadi. Tashqi tomondan lipid qobiq (konvert) bilan o‘ralgan va yuzasi glikoproteinli

tolalar bilan qoplangan.Tashqi ko‘rinishi (Mikroskopiya): Mikroskop ostida ko‘rilganda virus zarralari ichida "qum donachalari"ga o‘xshash ribosomalar ko‘rinadi. Shu sababli u "Arenavirus" (lotincha arena — qum) nomini olgan.Tabiiy rezervuari: Virusning asosiy tashuvchisi — ko‘p so‘rg‘ichli kalamushlar (Mastomys natalensis) hisoblanadi. Kalamushlar virusni butun umri davomida siydigi va najasi orqali atrof-muhitga chiqaradi, biroq o‘zlari kasallanmaydi.Yuqish yo‘llari: Insonlarga virus asosan quyidagicha yuqadi:Zoonoz yo‘l: Kalamush siydigi yoki najasi bilan ifloslangan oziq-ovqat va uy-ro‘zg‘or buyumlari orqali.Antroponoz yo‘l: Kasal odamning qoni yoki boshqa tana suyuqliklari bilan bevosita aloqa qilish orqali.Patogenligi: Virus tanaga kirgach, antigen taqdim etuvchi hujayralarni (makrofaglar va dendritik hujayralarni) nishonga oladi. Kasallik 80% holatlarda yengil yoki alomatsiz o‘tadi, ammo og‘ir holatlarda ko‘p a’zoli yetishmovchilik, qon ketishi va 15-20% gacha o‘lim ko‘rsatkichiga ega bo‘lishi mumkin.Hozirda Lassa isitmasiga qarshi maxsus litsenziyalangan vaksina mavjud emas. Tashxis qo‘yishda asosan ELISA (antigen va antikorlarni aniqlash) yoki PZR usullaridan foydalaniladi.

Epidemiologiyasi

Lassa isitmasi tabiiy o‘choqli zoonoz infeksiya hisoblanadi.

Infeksiya manbai

Kasallikning asosiy rezervuari — Mastomys natalensis kemiruvchisi hisoblanadi. Ushbu kalamush turi virusni umrbod tashuvchi bo‘lishi mumkin.

Profilaktikasi

Maxsus profilaktika

Hozircha keng qo‘llaniladigan universal vaksina mavjud emas.

Nomaxsus profilaktika

kemiruvchilarga qarshi kurash;

oziq-ovqatni yopiq saqlash;

sanitariya-gigiyena qoidalariga rioya qilish;

individual himoya vositalaridan foydalanish.

Tibbiyot xodimlari uchun biologik xavfsizlik qoidalariga qat’iy amal qilish muhimdir.

Xulosa

Lassa isitmasi yuqori xavfli virusli gemorragik kasallik bo‘lib, uning qo‘zg‘atuvchisi — Lassa virusi murakkab biologik va epidemiologik xususiyatlarga ega. Virus organizmda og‘ir patologik jarayonlarni yuzaga keltirib, ko‘plab a’zolar faoliyatini buzadi. Kasallikni erta aniqlash, zamonaviy laborator diagnostikadan foydalanish va samarali profilaktik choralarni qo‘llash epidemiologik nazoratda muhim ahamiyat kasb etadi. Kelajakda vaksina yaratish va virus biologiyasini chuqur o‘rganish global sog‘liqni saqlashning dolzarb vazifalaridan biri hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

Jawetz, Melnick & Adelberg’s Medical Microbiology.

David Greenwood. Medical Microbiology.

Harrison’s Principles of Internal Medicine.

WHO Guidelines for Lassa Fever.

CDC – Lassa Fever Information Resources.

Fields Virology. Wolters Kluwer.

Murray P.R. Medical Microbiology.

Brooks Geo F. Jawetz Medical Microbiology.

Mandell, Douglas, and Bennett’s Principles and Practice of Infectious Diseases.

O‘zbekiston yuqumli kasalliklar bo‘yicha o‘quv qo‘llanmalari.